

MODELARI

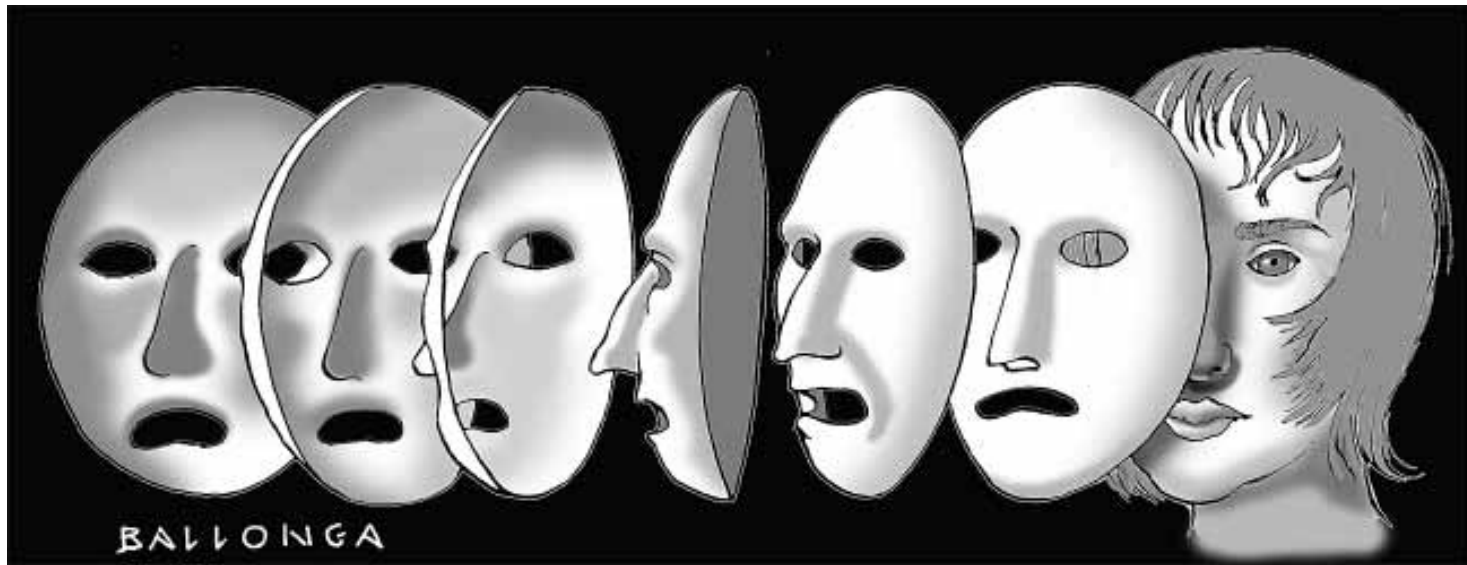
La ficció desemmascarada

ISIDRE GRAU

Quan la realitat perd caràcter matemàtic, la ficció renova els seus actius. Fins i tot les empreses –després d'aplicar-se l'anàlisi transaccional i descobrir els jocs de rol– ja parlen del seu *relat intern* i aviat inventaran la seva *novella operativa*. I és que tot s'hi val quan es tracta de fabricar hipòtesis de treball per gestionar la complexitat. A la Gran Bretanya, però, van uns quants passos endavant i ja fa anys que els *quality papers* divulguen els secrets de la ficció.

David Lodge, catedràtic de literatura i novel·lista satíric d'èxit, és un dels seus divulgadors de més èxit popular, i les seves col·laboracions a *The Independent on Sunday*, entre el 1991 i el 1992, van ser posteriorment revisades, ampliades i reunides en forma de llibre. *L'art de la ficció* (Editorial Empúries, 1998) que és el títol de la seva traducció al català, a càrrec de Montserrat Lunati i Jordi Llorca, ha fet força sort entre nosaltres i val la pena que en continuï tenint, ja que es tracta d'una recopilació amena i instructiva sobre els mecanismes de la ficció, sense que l'autor pretengui esgotar el tema.

El mateix David Lodge ens diu al prefaci que hauria volgut titular el llibre *La re-*

JORDI BALLONGA

tòrica de la ficció, perquè "sempre he considerat la ficció com un art essencialment retòric, és a dir, el novel·lista o l'autor d'un relat ens convenç perquè compartim una certa visió del món mentre dura l'experiència de lectura, efectuant, quan se'n surt, aquella immersió extàtica en una realitat imaginària que Van Gogh va captar tan bé en el quadre *La lectora de novel·les*. Fins i tot els novel·listes que, pels seus propòsits artístics, trenquen deliberadament aquest encanteri, primer l'han de provocar".

ESTRUCTURA CLARA

El volum manté una estructura clara i constant, que deriva de la concepció original

dels escrits: ser publicats cada setmana en un diari, a raó d'un aspecte narratiu per entrega. Abans d'aplegar-los en forma de llibre, cada capítol ha estat alliberat dels límits que li imposava la columna periodística i ha crescut tot el que ha convingut –una mitjana del trenta per cent, confessa l'autor– per adequar-se als interessos del lector corrent de llibres. Els temes exposats –que inclouen aspectes retòrics, narratològics, genèrics, temàtics i estructurals– sumen cinquanta, començant per *El començament* i acabant amb *El final*. Entremig, un assortiment de títols de tall tan descriptiu que solen anar encapçalats per articles de-

terminats (*La novella epistolar*, *El flux de la consciència*, *La presentació d'un personatge*, *El realisme màgic*, *La ironia...*).

La gràcia és que cada capítol està encapçalat per un o més fragments de reconeguts autors de l'òrbita anglosaxona, que serveixen de base a les consideracions de mestre de Lodge entorn del tema. Són breus lliçons que, segons els prologuistes, "proporcionaven a dilettants i lectors de bona fe el pretext per repassar conceptes relativament nous que mai ningú no els havia explicat *in plain English*". Són textos que aspiren a arribar a tothom, tot procurant que quan el lector acaba de llegir-ne un tingui ganes d'anar a l'obra model i

continuar pel seu compte l'exploració.

Acostar-s'hi en la traducció catalana compta amb l'al·licient afegit dels comentaris i notes dels traductors, que estenen el camp d'observació a models extrets de les narratives catalana i espanyola. Tanmateix, potser el mèrit més remarcable de la feina de Lodge és que ens fa moure pel territori de la literatura per convertir-lo en una font de plaer i una forma d'interrogació sobre el món i l'existència. Un univers referencial en què s'ajunten les coses tal com les mostra el text i les interpretacions que en fa l'analista, que, al cap i a la fi, és una criatura mortal ocasionalment més sàvia que el lector comú.

PARLEM-NE

Imaginació i preparació

JOAN SOLÀ

La setmana passada vaig assistir a dos actes interessants: una conferència al centre Sargadelos de Barcelona, de la senyora Concha Costas, presidenta de la Mesa pola Normalización Lingüística del galleg; i la 1a Trobada d'entitats per la llengua catalana, convocada per la Plataforma per la Llengua. La senyora Costas em va impressionar per la seva minuciosa coneixença de la realitat política, legal i social i per la seva lúcida, serena i valenta actitud de servei a la seva llengua. La Trobada va ser una cosa més complexa: tres dies implacablement atapeïts de conferències, taules rodones i sessions informatives sobre els diferents aspectes de la feina que tanta gent fa per aconseguir que el català tiri

endavant. Així com va quedar claríssim que la Mesa gallega fa una feina supletòria i crítica respecte de les esferes polítiques (que sovint semblen més interessades a ocultar el mal o a no remoure'l que no pas a guarir-lo), en canvi la Trobada era un aiguabarreig de polítics, acadèmics i peons voluntaris que no permetia imaginar per on passarien les línies divisòries de feina i responsabilitat.

A mi em resulta positiu de veure com han canviat els interessos i els camps de treball dels professionals de la llengua. Quan jo vaig començar tot es reduïa a corregir detalls lèxics o gramaticals, que acabaven sent tòpics; i a col·laboracions a la premsa on s'insistia en això mateix. Un dia hi va haver una revolució: la llengua es va obrir al gran

mercat de la comunicació i va necessitar professionals preocupats per altres aspectes, més civils, més transcendents per a la supervivència d'aquestes llengües. Avui la feina i la lluita és decididament en el terreny polític, legal i cívic. Per mi és un guany.

¿Problemes? Reduïbles a un. El gran quid és com podem defensar-nos davant d'una llengua que és més forta des de gairebé tots els punts de vista. ¿Síntomes? Uns quants. Darrerament s'observa que el discurs favorable a la llengua s'ha gastat, que la joventut gira la cara si el torna a sentir: aquí i a Galícia. També agressivitat, i també aquí i allà: no se us ocorre parlar en català o en galleg en certes sales de festes; o d'adreçar-vos en la vostra llengua als cambrers de molts

bars, etcètera. I desànim, en conseqüència: em mirava els nois i noies que explicaven les seves experiències a Alacant, a la Franja d'Aragó, a la Universitat Autònoma, etcètera, i pensava que realment era admirable la tenacitat i la fe que ens ensenyaven.

LES TRES CLAUS

¿Les claus? Diguem les possibilitats més o menys reals. La primera, que aquestes llengües poden accedir lliurement com qualsevol altra a les grans xarxes electròniques, i això és ben positiu: és un món extremament poderós i agressiu, però alhora ens és accessible; cal que ens l'apropriem, no pas tan sols que el coneguem. La segona, que els joves certament estan en perill de desertar, per això que hem dit i a Galícia per una altra raó:

perquè els matrimonis d'uns trenta anys ja no parlen galleg o, dient-ho d'una altra manera, perquè només el 14% dels nens de 6 a 20 anys han parlat galleg a casa; però també és cert, i positiu, que els joves no participen dels prejudicis contraris a les nostres llengües i que ells sí que tenen possibilitat d'apropiar-se de les noves tecnologies. La tercera, que els que treballen en aquest terreny de promoció de les llengües petites necessiten imaginació: trobar nous discursos socials; proposar maneres indirectes d'afavorir aquestes llengües; interessar la població en reivindicacions concretes, com fa, i amb èxit, la Mesa gallega: davant la Telefònica i davant qualsevol empresa que falli en els seus deures lingüístics amb els clients.